

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка**

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО
(назва навчальної дисципліни)

підготовки магістра
(назва рівня вищої освіти)

спеціальність/напряму 262 Правоохоронна діяльність
(шифр і назва спеціалізації)

спеціалізація _____
(шифр і назва спеціалізації)

освітня програма Правоохоронна діяльність
(назва)

(шифр за ОПП НВП 2.1.4.3)

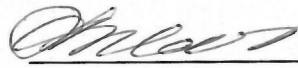
2018 рік

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: **Гриценко В.Г.**, доктор юридичних наук,
професор, професор кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету
історії та права

« 30 » серпня 2018 року, протокол № 1

Голова Вченої ради факультету

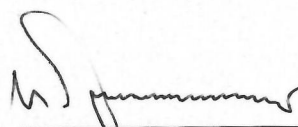

(підпис)

Філоретова Л.М.
(прізвище, ініціали)

Програму схвалено на засіданні кафедри галузевого права та правоохоронної
діяльності

Протокол № 1 від «30» серпня 2018 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Гриценко В.Г.
(прізвище, ініціали)

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Кримінально-виконавче право» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 262 Правоохоронна діяльність.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є зміст, закономірності та основні ознаки кримінально-виконавчого права як самостійної галузі права; кримінально-виконавча політика України; діяльність органів та установ, які виконують кримінальні покарання.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни «Кримінально-виконавче право» тісно пов'язана із дисциплінами «Кримінологія», «Актуальні проблеми кримінального права», «Актуальні проблеми кримінального процесу», «Оперативно-розшукова діяльність», «Особливості розслідування окремих видів злочинів», «Управління органами поліції».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових частин:

Розділ 1. Загальна частина кримінально-виконавчого права.

Розділ 2. Особлива частина кримінально-виконавчого права.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Кримінально-виконавче право» є оволодіння студентами системи знань з кримінально-виконавчого права з метою вирішення теоретичних та практичних проблем, що стосуються правового регулювання відносин, що виникають у сфері виконання та відбування покарань та застосування до засуджених інших заходів кримінально-правового впливу.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни «Кримінально-виконавче право» є:

- формування у студентів системи знань про основи політики держави в сфері виконання кримінальних покарань;
- вивчення практики діяльності органів і установ, що виконують кримінальні покарання, міжнародних стандартів у цій сфері, а також зарубіжного досвіду застосування до засуджених заходів кримінально-правового впливу;
- вміння застосовувати набуті знання у практичній діяльності;
- вироблення у студентів навичок і вміння аналізувати законодавство і нормативно-правові акти, що регулюють виконання кримінальних покарань;
- вміння застосовувати набуті знання у практичній діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти повинні бути сформовані наступні компетентності:

- уміння застосовувати набуті знання, вміння й навички на практиці, здатність брати участь у розробленні та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах правоохоронної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності;
- здатність виявляти та аналізувати причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, вживати заходи для їх усунення;
- виробляти навички самостійного аналізу кримінально-правових явищ, умінь застосовувати отримані знання при оцінці конкретної ситуації;
- спроможність організувати і керувати діяльністю підрозділів, створених для відбування кримінальних покарань;
- здатність кваліфіковано здійснювати наукові дослідження в галузі правоохоронної діяльності;
- спроможність взаємодіяти з представниками інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськістю з питань виконання та відбування покарань;
- орієнтуватися у процесі зміни професійних завдань та ускладнення оперативно-слідчої обстановки, знаходити шляхи розв'язку нетипових задач, що виникають під час виконання та відбування покарань;
- здатність аналізувати сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку вітчизняної правової системи, усвідомлювати і пояснювати необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами, оцінювати їх вплив на національне законодавство, висловлювати відповідні судження.

1.4. В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен продемонструвати наступні результати навчання:

- володіти навичками публічних виступів, дискусій, проведення занять;
- організувати та керувати діяльністю підрозділів, які здійснюють правоохоронну діяльність;
- знати особливості виконання та відбування кримінальних покарань;
- вміння проводити науково-правові дослідження з проблематики кримінально-виконавчого права;
- аналізувати умови і причини вчинення правопорушень, визначати шляхи їх усунення;
- вміти забезпечувати законність та правопорядок, захист прав та інтересів особистості, суспільства, держави з використанням оптимізованих методів й засобів забезпечення публічної безпеки і порядку в межах виконання своїх посадових обов'язків;
- вміти розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах правоохоронної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності;

- здійснювати наукові дослідження в галузі правоохоронної діяльності;
- здійснювати правове виховання;
- аналізувати, оптимізувати й застосовувати сучасні інформаційні технології під час рішення професійних (наукових) завдань.

На вивчення навчальної дисципліни заплановано 105 годин 3,5 кредити ECTS.

Мова навчання: українська мова.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності, які безпосередньо проводять заняття.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальна частина кримінально-виконавчого права

Тема 1. Кримінально-виконавча політика та кримінально-виконавче право України

Кримінально-виконавча політика України. Кримінально-виконавче право: поняття, предмет, метод та завдання. Принципи кримінально-виконавчого права. Загальногалузеві принципи кримінально-виконавчого права. Міжгалузеві принципи кримінально-виконавчого права. Галузеві принципи кримінально-виконавчого права. Кримінально-виконавче право і суміжні галузі права, зв'язок і відмінність між ними.

Кримінально-виконавче право і кримінально-виконавче законодавство: його мета та завдання. Кримінально-виконавчі правовідносини. Наука кримінально-виконавчого права.

Тема 2. Установи і органи, що виконують кримінальні покарання в Україні

Соціальне призначення та завдання органів і установ виконання покарань. Види органів і установ виконання покарань та їх призначення. Центральний орган виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації. Установами виконання покарань: поняття та види. Виконання кримінальних покарань органами державної виконавчої служби, військовими частинами, гауптвахтою і дисциплінарним батальйоном. Взаємодія органів і установ виконання покарань з іншими правоохоронними органами. Співпраця органів та установ виконання покарань з іншими державними та недержавними організаціями.

Тема 3. Правовий статус засуджених в Україні

Поняття правового статусу засуджених. Соціально-правове призначення правового статусу засуджених. Основні права, законні інтереси та обов'язки засуджених. Правовий статус засуджених до позбавлення волі на певний строк. Особливості правового статусу неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі на певний строк. Поняття законних інтересів засуджених, особливості їх реалізації. Кримінальна, матеріальна і дисциплінарна відповідальність засуджених. Правові наслідки відбування кримінального покарання.

Розділ 2. Особлива частина кримінально-виконавчого права

Тема 4. Засади правового регулювання і порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі

Порядок і умови виконання покарання у виді штрафу. Порядок виконання покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Порядок виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Наслідки ухилення від відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Порядок та умови виконання покарання у виді громадських робіт. Порядок та умови виконання покарання у виді виправних робіт. Заходи заохочення і стягнення, що застосовуються до осіб, засуджених до виправних робіт. Порядок виконання покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців. Порядок і умови виконання покарання у виді конфіскації майна. Виконання покарання у виді арешту. Порядок і умови виконання покарання у виді обмеження волі. Порядок виконання покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.

Тема 5. Загальні положення виконання покарання у виді позбавлення волі

Загальна характеристика позбавлення волі як особливого інституту державного примусу. Класифікація засуджених до позбавлення волі. Розподіл засуджених за видами установ виконання покарань. Визначення засудженому до позбавлення волі виду колонії. Порядок прийняття засуджених до позбавлення волі до виправних і виховних колоній. Структурні дільниці виправних і виховних колоній. Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці карантину, діагностики і розподілу. Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці ресоціалізації. Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці посиленого контролю. Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці соціальної адаптації. Тримання засуджених до позбавлення волі в дільниці соціальної реабілітації. Зміна умов тримання засуджених до позбавлення волі. Переведення засуджених до позбавлення волі.

Тема 6. Відбування кримінального покарання жінками

Особливості відбування покарання засудженими жінками, матерями-годувальницями і жінками, які мають дітей віком до трьох років. Проживання жінок, засуджених до позбавлення волі, за межами виправної колонії. Особливості відбування покарання жінками у виховних колоніях.

Тема 7. Відбування кримінального покарання неповнолітніми

Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх. Особливості відбування покарань у виховних колоніях. Заходи заохочення та стягнення, що застосовують до неповнолітніх. Посадові особи, які мають право застосовувати заходи заохочення та стягнення до неповнолітніх засуджених. Переведення засудженого із виховної до виправної колонії. Участь громадськості у виправленні та ресоціалізації неповнолітніх засуджених.

Тема 8. Звільнення засуджених від відбування покарання та здійснення постпенітенціарного впливу на них

Правові підстави та порядок звільнення від відбування покарання за КВК України. Звільнення засуджених від покарання за законом України про амністію та актом помилування. Дострокове звільнення від відбування покарання: порядок та умови. Звільнення від покарання за хворобою. Нормативно-правові акти, що регулюють правові засади звільнення засудженого за хворобою. Поняття, завдання та структура постпенітенціарного впливу. Поняття та сутність адміністративного нагляду як крайньої міри постпенітенціарного впливу на осіб, звільнених з місць позбавлення волі.

Тема 9. Допомога, нагляд та контроль за особами, які звільнені від відбування покарання

Надання допомоги засудженим у трудовому і побутовому влаштуванні. Надання допомоги особам, звільненим з місць відбування покарання. Встановлення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Органи, що здійснюють нагляд за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням. Порядок здійснення нагляду за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням. Відповідальність осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням.

Тема 10. Міжнародно-правові стандарти поведження із засудженими

Поняття і класифікація міжнародних нормативно-правових актів у сфері виконання покарань і поведження із засудженими. Реалізація міжнародно-правових актів у кримінально-виконавчому законодавстві України та у практиці виконання покарань в Україні. Найважливіші європейські правові акти, що визначають права людини. Стисла характеристика Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання. Класифікація міжнародних стандартів поведження із

засудженими. Зміст Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Основний зміст Токійських правил. Стан дотримання Україною вимог Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та Європейських пенітенціарних правил.

3. Рекомендована література

Базова

1. Європейські пенітенціарні правила (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032
2. Конвенція з прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Кримінально-виконавче право України (Загальна та Особлива частини) : підручник за заг.редакцією О.М. Джужи. К.: Атіка, 2010. 752 с.
6. Кримінально-виконавче право України (схеми і таблиці): навч.посібник за заг.ред. О.В. Лісцкова, О.М. Литвинова та Є.Ю. Бараша; наук.ред.О.М.Бандурка. Х.: Тім Пабліш Груп, 2012. 210 с.
7. Кримінально-виконавче право України [У схема та таблицях]: навч. посібник за заг. ред. проф. В. І. Олефіра та проф. О. Г. Колба. Київ, 2016. 264 с.
8. Кримінально-виконавче право України. Загальна та Особлива частини: підручник за заг. ред. д.ю.н., проф. О.М. Литвинова та д.ю.н., проф. А.Х. Степанюка. К.: ВД "Дакор", 2015. 632 с.
9. Кримінально-виконавче право України: підручник: ТОМ II (у 2-х т.) за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Є. Ю. Бараша. Київ: ФОП Кандиба Т. П. 2018. 622 с.
10. Кримінально-виконавче право: навч. посіб. (відповіді на екзаменаційні питання та питання до практичних занять) / К. А. Автухов ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. Х.: Право, 2016. 158 с.
11. Кримінально-виконавче право: навчальний посібник / уклад. Конопельський В. Я., Резніченко Г. С., Грішин В. А., Марченко О. А., Кричевська Х. О. Одеса: ОДУВС, 2018. 343 с.
12. Кримінально-виконавче право: навч.-практ. посіб. для підгот. до іспиту аспірантів, здобувачів та студентів за заг. ред. А.Х. Степанюка. Харків: Право, 2016. 157 с.
13. Кримінально-виконавче право: підручник за ред. В.В. Голіна, А.Х. Степанюк. Харків: Право, 2015. 392 с.

14. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
15. Про затвердження Положення про територіальне (міжрегіональне) воєнізоване формування Державної кримінально-виконавчої служби України від 06.02.2017 № 292/5 наказ Міністерства юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0177-17>
16. Про затвердження Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі: Наказ МІОУ, МОЗ від 15.08.2014 р. №1348/5/572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-14>
17. Про пробацію: Закон України від 5 лютого 2015 № 160–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19>
18. Про схвалення Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. №654-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80>

Додаткова

1. Бабич В. А. Державна виконавча служба: правова природа та перспективи реформування. *Адвокат*. 2012. № 1. С. 25-28.
2. Бабич В. А. Принципи функціонування Державної виконавчої служби. *Адвокат*. 2011. № 11. С. 34-37.
3. Богатирьов І. Г. Криза пенітенціарної реформи в Україні: причини та шляхи їх вирішення. *Право і суспільство*. 2016. № 4. С. 161-166.
4. Богатирьов І. Г. Теорія дослідження пенітенціарної системи України через призму науки кримінально-виконавчого права. *Публічне право*. 2016. № 2. С. 189-195.
5. Василенко К. І. Теоретико-прикладні засади соціально-виховної роботи в системі основних засобів виправлення та ресоціалізація засуджених у виправних колоніях. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 1. С. 54-61.
6. Виконання кримінальних покарань та пробації. Законодавство. Роз'яснення. Зразки документів: навчальний посібник / уклад. Ковальський В. С. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 824 с.
7. Горох О. П. Звільнення від покарання та його відбування (аналіз судової статистики). *Наука і правоохоронна*. 2016. № 3. С. 167-175.
8. Гуцуляк М. Я. Правовий статус осіб, засуджених до покарання у виді громадських робіт. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 3. С. 138 – 142.
9. Дуюнова Т. В. Особливості виконання довічного позбавлення волі стосовно засуджених жінок. *Форум права*. 2013. № 1. С. 280-283.
10. Єрмак О. В. Конфіскація майна в Україні і деяких державах-членах Європейського Союзу: компаративістський аспект. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2017. № 2. С. 122-132.
11. Журавська З. Заходи оперативного-розшукового характеру щодо запобігання посяганням на особисту безпеку засуджених в установах

виконання покарань України. *Історико-правовий часопис*. 2017. № 1. С. 136-140.

12. Караман О. Л. Характеристика змісту соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими в пенітенціарних закладах. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. № 4. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_4_2

13. Карелін В. В. Гарантії дотримання правових принципів застосування заходів заохочення та стягнення під час виконання покарання у виді позбавлення волі. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2017. № 2. С. 133-141.

14. Колб О. Г. Про деякі змістовні елементи поняття "кримінально-виконавча діяльність персоналу органів та установ виконання покарань". *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2017. № 1. С. 164-172.

15. Коментарий к тексту Европейских пенитенциарных правил Res (2006)2. URL: <https://www.refworld.org.ru/pdfid/55c36e8b4.pdf>

16. Кревсун О.М., Турчина О.С. Праця засуджених до позбавлення волі в сучасних умовах. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6-1. Т. 3. С. 131-134.

17. Крикушенко О. Г. Кримінальне покарання у виді позбавлення волі: концептуальні підходи до його сучасного дослідження. *Форум права*. 2017. № 3. С. 84–91.

18. Ліховіцький Я. О. Персонал органів та установ виконання покарань як суб'єкт реалізації сучасної кримінально-виконавчої політики. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія"*. 2017. Вип. 3. С. 102-111.

19. Марисюк К. Б. Поняття та суть правового статусу засуджених. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 14. С. 51-56.

20. Марчук А. І. Вторинна класифікація засуджених до позбавлення волі у сучасній пенітенціарній практиці України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 67. С. 610-618.

21. Михайлик Д. О. Місце інституту умовно-дострокового звільнення засудженого від відбування покарання у кримінально-виконавчому процесу України. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 4-5. С. 116-122.

22. Муравйов К. Удосконалення системи управління органами й установами виконання покарань. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 244-248.

23. Неживець О. М. Психологічні особливості жінок, засуджених до позбавлення волі. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2010. № 2. С. 73-76.

24. Неживець О. М. Ресоціалізація засуджених та осіб, звільнених з місць позбавлення волі: монографія / О. М. Неживець, Л. А. Жук, І. Л. Жук. К.: Кондор, 2016. 222 с.

25. Осауленко А. О. Історико-правові аспекти становлення поглядів

на мету кримінально-виконавчого законодавства України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 74. С. 96-102.

26. Пилипенко Д. О. Щодо системи принципів кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань. *Правовий часопис Донбасу*. 2017. № 3-4. С. 150-155.

27. Пономаренко О. Обмеження волі як вид покарання в Україні: історичний аспект (XX–XXI століття). *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 132-138.

28. Пономарьова Н. С. Аналіз теоретико-методологічних підходів до процесу ресоціалізації особистості та його стадійності. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2013. № 2. С.185-193.

29. Правила Манделы. Минимальные стандартные правила ООН в отношении обращения с заключенными / сост. А.П. Букалов. Харьков : ООО «Права человека», 2015. 40 с.

30. Пузирьов М. С. Правове регулювання диференціації та індивідуалізації виконання покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк. *Вісник Академії митної служби України*. Сер. : Право. 2010. № 1. С. 137-142.

31. Пузирьов М. Фундаментальні засади виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк у Канаді: порівняльно-правовий аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 8. С. 160-164.

32. Романов М. В. Законні інтереси засудженого. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 2 (6). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_36

33. Сорока А. В. Системний підхід щодо ресоціалізації особистості після звільнення від відбування покарання. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Психологія. 2015. Вип. 58. С. 147-150.

34. Стулов О. Правова регламентація працевикористання засуджених до позбавлення волі: погляд крізь призму Конституції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 160-163.

35. Чудик Н. О. Особливості відбування покарань неповнолітніми особами. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 180-182.

36. Шумна Л. Особливості праці засуджених до позбавлення волі: і право, і обов'язок. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2018. № 2. 160-167.

Інформаційні ресурси

http://www.probation.gov.ua/?page_id=1594	Офіційний веб-сайт «Пробація України»
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main	Сайт Верховної Ради України (законодавство)
https://www.npu.gov.ua/uk/	Офіційний сайт «Національна поліція»

https://court.gov.ua/	Офіційний сайт «Судова влада України»
http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1	Єдиний державний реєстр судових рішень
http://pravoua.com.ua/	Сайт журналу «Право України»
http://www.ligazakon.ua/	Головний правовий портал України
http://www.nbu.gov.ua/	Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
https://www.cuspu.edu.ua/ua/	Сайт ЦДПУ ім. В. Винниченка